

**ОСОБЛИВОСТІ АКТУАЛІЗАЦІЇ РОЛІ
ДРУГ-ПРИЄМНИЙ СПІВРОЗМОВНИК
У СИТУАЦІЇ «БЕСІДА ДРУЗІВ»**

Р. Мусаєва (Харків)

У статті досліджено актуалізацію ролі друг-приємний співрозмовник, що формує в межах кооперативної комунікативної ситуації «Бесіда друзів» фатичний метакомунікативний різновид («світська бесіда»), спрямований на спільне взаємоприємне проведення часу та підтримання/зміцнення дружніх взаємин. Доведено, що за збіжності комунікативної мети фатичної метакомунікативної дружньої розмови з іншими типами «світської бесіди», її тематичний репертуар має певну специфіку: він переважно торкається особистісної сфери. Установлено також, що роль друг-приємний співрозмовник реалізується як адресантна та адресатна акціональним та змішаним (акціонально-номінативним) способами.

Ключові слова: кооперативна комунікативна ситуація «Бесіда друзів», комунікативна мета, роль друг-приємний співрозмовник, «світська бесіда», спосіб реалізації, тематичний репертуар, фатичний метакомунікативний різновид.

Мусаєва Р. Особенности актуализации роли друг-приятный собеседник в ситуации «Беседа друзей». В статье исследована актуализация роли друг-приятный собеседник, которая формирует в рамках кооперативной коммуникативной ситуации «Беседа друзей» фатическую метакоммуникативную разновидность («светская беседа»), направленную на совместное взаимоприятное времяпровождение и сохранение / укрепление дружеских отношений. Доказано, что при совпадении коммуникативной цели фатического метакоммуникативного дружеского разговора с другими типами «светской беседы», ее тематический репертуар имеет определенную специфику: он в основном касается личностной сферы. Установлено также, что роль друг-приятный собеседник, реализуется как адресантная и адресатная акциональным и смешанным (акционально-номинативным) способами.

Ключевые слова: роль друг-приятный собеседник, кооперативная коммуникативная ситуация «Беседа друзей», фатическая метакоммуникативная разновидность / «Светская беседа», коммуникативная цель, тематический репертуар, способ реализации.

Musaeva R. The peculiarities of actualization of the role FRIEND-GOOD COMPANY in the situation "Talk of Friends". The article studies the actualization of the role FRIEND-GOOD COMPANY forming within the boundaries of cooperative communicative situation "Talk of Friends" a phatic metacommunicative variation ("small talk") aimed at pleasantly passing away the time together as well as maintaining / strengthening friendly relations. The research has proved that the communicative aim of phatic metacommunicative talk of friends coincides with that of other types of "small talk", while its thematic repertoire has specific characteristic features, mainly concerning the private sphere. The study has also shown that the role FRIEND-GOOD COMPANY is realised as speaker's and addressee's one in actional and mixed (actional/nominative) ways.

Key words: communicative aim, cooperative communicative situation "Talk of Friends", phatic metacommunicative variation, role FRIEND-GOOD COMPANY, "small talk", thematic repertoire, way of realization.

Актуальним для сучасної лінгвістики є впровадження принципу екологізму, який становить сучасну альтернативу антропоцентризму [7, с. 86]: «згідно з принципом екологізму, людина не володіє пріоритетом стосовно середовища її існування, але

при цьому відіграє у ньому важливу роль, виступаючи органічною клітинкою життя у цілому» [там само]. У цьому зв'язку дискурсологічні студії – розгляд вербалізованої розумово-комунікативної взаємодії – слід тлумачити як аналіз взаємного

впливу в екосистемі «індивід – соціальний світ» [17, с. 141], оскільки «у діалозі з кожною реплікою відбувається зміна контексту й утворюються нові смисли» [21, с. 24], «шляхом дискурсивних дій створюються і відтворюються соціальні інститути і культурні схеми, системи цінностей, формуються людські суспільства і соціальні аспекти особистості» [5, с. 41]. Соціальні аспекти особистості, що проявляються у розумово-комунікативній взаємодії, нерозривно пов'язані з індивідуально-особистісними чинниками, тому що мова визнана таким різновидом людської поведінки, що являє собою одночасно психологічний (біологічний) факт – прояв людського організму й соціологічний факт – такий прояв, який залежить від сумісного життя цього організму з іншими в умовах взаємодії [19, с. 17].

Наведені положення безпосередньо стосуються нашого дослідження, у фокусі якого перебуває специфіка актуалізації ролі суб'єкта в комунікативній ситуації «Бесіда друзів».

Дружба являє собою важливу складову приватного життя людини, що екстеріоризується у вербальному спілкуванні, зокрема в комунікативній ситуації «Бесіда друзів» [9]. Соціальний досвід індивіда охоплює знання про «кодекс дружби» [13], що регулює поведінку особи та впливає на потенціал ролей, які актуалізуються в цій ситуації. Проте, регуляція не означає детермінації: зважаючи на суспільно схвалені орієнтири діяльності, індивід робить свій вибір щодо слідування ним або нехтування ними. Відповідно до цього вибору виокремлюються основні різновиди комунікативної ситуації – кооперативна/конфліктнебезпечна «Бесіда друзів» [8]. Припускаючи можливість подальшої деверсифікації цих різновидів, у нашому дослідженні ми виходимо із припущення, що саме актуалізована роль (або декілька ролей) визначають певний різновид комунікативної ситуації «Бесіда друзів».

Метою цієї статті є вивчення специфіки актуалізації ролі друг-приємний співрозмовник.

Досягнення цієї мети передбачає здійснення декількох кроків, а саме: з'ясування суті ролі друг-приємний співрозмовник; виявлення різновиду комунікативної ситуації, утворюваного шляхом актуалізації цієї ролі та встановлення мовленнєвих особливостей її реалізації.

Роль друг-приємний співрозмовник зафіксова-

на в ході аналізу фактичного матеріалу дослідження – зразків спілкування англомовних комунікантів (героїв ігрових кінотворів), які пов'язані дружніми взаєминами. Серед цих зразків наявні не лише такі, де індивіди обговорюють свою діяльність з метою вирішення суттєвих, з їхнього погляду, практичних чи духовних проблем, але й такі, де учасники взаємодії спілкуються, не маючи таких цілей, лише заради взаємного приємного проведення часу та зміцнення міжособистісної гармонії. В останньому випадку вважаємо за доцільне вести мову про актуалізацію ролі друг-приємний співрозмовник. Тобто, суть цієї ролі вбачаємо в комунікативній меті (спільне взаємоприємне проведення часу).

Зазначена мета в термінах лінгвістичного аналізу кореспондує з *фатичною* / фатично-метакомунікативною функцією.

Уведений в науковий обіг Б. Маліновським термін «фатичне спілкування» означає діалоги, бесіди, що скеровані на створення спільних уз шляхом порожнього обміну словами [12, с. 386], причому, на думку автора, саме у фатичній функції знаходить свій прояв основне призначення мови, призначення бути засобом спілкування, залучати до приємної атмосфери ввічливої мовленнєвої взаємодії, створювати *дружні зв'язки* не переслідуючи при цьому мети передачі думок, ідей, інформативних повідомлень [20, с. 151–152] (виділено мною, – Р. Мусаєва).

У той самий час, це визначення, яке цілком відповідає актуалізації ролі друг-приємний співрозмовник, доповнюється тлумаченням фатичної функції як такої, що скерована на використання мовних засобів для початку, підтримки, завершення спілкування [18, с. 330]. Поділяючи цю точку зору, автори висловлюють думку, що фатична (метамовленнєва [1, с. 5], контактна [16], контакто-встановлююча [4] тощо), функція охоплює такі різновиди як «включення/переключення уваги адресата на повідомлення, підтримання на належному рівні уваги адресата в період передачі повідомлення й, нарешті, на розмикання мовленнєвого контакту» [11, с. 52–55], а також, що ця функція має підпорядкований статус стосовно інших функцій мови, оскільки основними є ті, що належать комунікації, тоді як фатична функція належить до сфери метакомунікації [6, с. 79].

Важливим для нашого дослідження є також той доведений факт, що фатична метакомунікація втілюється у фатичному метадискурсі, який охоплює уключений та автономний типи, де останній постає як мовленнєва подія ритуалізованої форми, котрій характерні самоцінність, упорядкованість, перевага соціально-регулятивної інформації, тематична заданість, змагальність, ігровий і естетичний компоненти [6, с. 12–13]. Ця ритуалізована подія являє собою «світську бесіду» («small talk») – жанр непрямой комунікації [2; 3], взаємоприємну розмову на загальні теми, яка ні до чого формально не зобов'язує та має на меті провести час із співрозмовником, залишаючись із ним у вербальному контакті [14, с. 13] (порів. «цей мовленнєвий жанр не має визначених практичних цілей, однак має дві комунікативні мети: спілкування заради спілкування та підтримання взаємин» [10]).

Оскільки, як свідчать наведені положення, актуалізація ролі друг-приємний співрозмовник кореспондує саме із автономним типом фатичного метадискурсу, зокрема, із «світською бесідою», розглянемо детальніше деякі характеристики останньої під кутом зору поставлених завдань.

По-перше, висловлюється думка, що «світська бесіда» («small talk») у цілому виключає міжособистісну близькість, її ціннісний орієнтиром є концепт «privacy», тобто йдеться про особистісну автономію, а міжособистісні стосунки в процесі такої розмови залишаються нейтральними, не поліпшуються й не погіршуються [15, с. 14].

Відсутність міжособистісної близькості, на наш погляд, має місце, коли комуніканти малознайомі між собою, або перебувають в офіційних стосунках, тоді значна соціальна дистанція дійсно виключає можливість суттєвого зближення. У той самий час, між комунікантами, які перебувають у дружніх взаєминах, ця дистанція є короткою, проте концепт «privacy» так само виконує орієнтувальну роль, запобігаючи надмірному зближенню. Щодо змін міжособистісних стосунків, слід указати, що, на наш погляд, взаємини залишаються не «нейтральними», а точніше сказати «незмінними» (такими, які були до цієї розмови). За наявності позитивно позначених близьких взаємин, що пов'язують друзів, можна стверджувати, що ці взаємини залишаються позитивними та близькими, або ж навіть зміцнюються.

Приміром, у наступному фрагменті друзі ведуть «світську бесіду»: Дуг не має на меті повідомити Алану, що він щойно бачив його наречену, а хоче просто зробити приємне другові, той у відповідь жартує (ігровий компонент):

(1)– *Hey, Alan, I was just talking to Cassie. She's an amazing woman.*

– *Oh, thank you for saying that. She is an amazing woman.*

– *I find her much better than your wives.*

– *Aw. That's sweet (The Hangover Part III)*

Діалог, фрагмент якого наведений у прикладі (1), є, таким чином, зразком фатичної метакомунікації, «світською бесідою» («small talk»), що сприяє збереженню й зміцненню стосунків між друзями.

У іншому фрагменті друзі обговорюють свої взаємини з «колишніми»:

(2) *Jack: Are you friends with all your exes?*

Marion: I'm friends with some of my ex.

I mean you know, most of them.

I mean this guy's are really wonderful, writer, poet.

Jack: French poet.

Marion: You not friend with any of your exes?

Jack: No.

Marion: Really?

Jack: No,

Marion: I didn't know that about you.

Jack: When it was over, was over (2 Days in Paris).

Ця бесіда не є абсолютно неінформативною, оскільки кожен комунікант дізнається щось нове про іншого (*I didn't know that about you*). Утім, ця обставина не змінює трактування наведеного зразку дружнього спілкування як фатично метакомунікативного, оскільки указують, що в певних контекстах і ситуаціях, зокрема, в «світській бесіді», відбувається концептуальна інтеграція різних видів інформації, унаслідок чого можуть зберігатися окремі не фатичні («когнітивно значущі») елементи [6, с. 82]. У той самий час, інформативні елементи в цьому діалозі належать до приватної, навіть інтимної сфери індивідів. Це засвідчує, що наявна міжособистісна близькість в процесі спілкування не лише проявляється, а й поглиблюється.

Викладене дає підстави стверджувати, що актуалізація ролі друг-приємний співрозмовник утворює в рамках кооперативної комунікативної ситуації «Бесіди друзів» такий різновид як фатична

метакомунікативна, тобто «світська бесіда» («small talk»), що сприяє збереженню/зміцненню позитивних близьких стосунків між комунікантами.

По-друге, «світська бесіда» (“small talk”) як лінгвокультурний феномен, специфічний для англійської мовної спільноти [14, 10 та ін.] характеризується певним тематичним репертуаром, що охоплює:

- сферу спільних знайомих (новини про родичів, друзів, знайомих, плітки тощо);
- сфера новин (світські новини, новини спорту);
- сфера (мораль і виховання) (поводження дорослих і дітей, виховання);
- сфера мистецтва (проблематика театру, живопису, музики, літератури);
- сфера «природа» (розмови про погоду, обговорення ландшафту, клімату);
- сфера «захоплення» (спорт, полювання, подорожі) [6, с. 142].

При цьому, до табуйованих для «світської бесіди» автор відносить сферу політики, релігії, фінансів.

Аналіз тематики «світської бесіди» (“small talk”) як фатично-метакомунікативного кооперативного різновиду комунікативної ситуації «Бесіда друзів» засвідчив, що вона є набагато вузькою. Зокрема, загальні теми (мистецтво, природа, спорт, світські новини) фактично не обговорюються. Натомість, предметом розмови стає *особистісна сфера*, а саме обговорюються такі теми:

- «спільне минуле»;

- (3) – *Remember when I got stoned for the first time?*
 – *When we went to the natural history museum?*
 – *I remember you freaking out.*
 – *Yeah.*
 – *And you had to make me dance and make me feel better?*
 – *And you did the devil dance?*
 – *Oh my God. Devil dance.*
 – *Devil dance?*
 – *I totally*
 – *it's my favorite thing.*
 – *I thought you hated dancing (About Alex)*
- «плани на майбутнє»;
- (4) – *All right, listen, fellas. New that I'm getting married, I'm gonna be spending a lot more time with Cassandra.*
 – *Yeah. It's the way it should be.*
 – *No, you slow your roll, Phil, okay?*
There's more.

– *And you're not gonna like this part. I must resign from the wolf pack (The Hangover Part III)*

- «особистісні характеристики» (один одного – приклад 5 або інших осіб – приклад 6);
- (5) *Oh, Roxie!*

You're so talented!

I know (The Hot Fleshes).

- (6) – *Guys like Dale, born wealthy guys, they hate going public.*

And if he doesn't want to be with you, it's because he's an asshole, not because you're one-eighth Jewish (Bachelorette)

- «міжособистісні стосунки»;

- (7) *Chris: That's like the express lane to the friend zone.*

Ray: What the hell's the, friend zone?

Chris: See when a girl decides that you're her friend, you're no longer a dating option. You become this complete non-sexual entity in her eyes, like her brother, or a lamp.

Ray: I don't want to be a lamp (Just Friends)

У тому числі обговорюються і дружні взаємини між комунікантами (приклад 8) або між комунікантом(-ами) та іншими особами (приклад 9), наприклад:

- (8) – *We've been friends since we were little girls, Becky.*
 – *I want you to be with someone who shouts it from the rooftops.*

– *I know (Bachelorette)*

- (9) – *This is ridiculous.*

Why is it weird that I had girlfriends?

– *Nothing. We're just saying you never really had a best friend, is all.*

Well, who's your best friend?

– *I have two. Hank Mardukas has been my closest friend since our first year at IBM. So, what do I do? I mean, how do I meet friends?*

– *It's such a weird concept.*

– *Well, I can do some recon around the gym, but you're gonna have to be aggressive about this, man.*

– *Yeah, yeah.*

– *Use the Internet to meet guys.*

– *Get Mom to fix you up (I love you, man)*

Окрім особистісної сфери, характерної для «світської бесіди» (“small talk”) у дружньому спілкуванні, у корпусі матеріалу зафіксовані також теми, що належать до *сфери «захоплення»* та *сфери спільних знайомих*.

Сфера «захоплення» у спілкуванні друзів, утім, не охоплює тем, згаданих у розвідці Ю.В. Матюхіної (спорт, полювання, подорожі), а натомість представлена темою «спосіб проведення вільного часу», наприклад:

(10) *A man-date.*

Okay.

You know what I mean?

No.

By that, I mean a casual lunch or after-work drinks, okay?

No dinner and no movies.

This is really exciting (I love you, man)

Оскільки спосіб проведення вільного часу не можна уважати захопленням, слід констатувати, що зазначена сфера зазнає розширення в «світській бесіді» – різновиді «Бесіди друзів» (сфера «захоплення, спосіб проведення вільного часу»).

Натомість сферу спільних знайомих розглядаємо як таку, що входить як складова до особистісної сфери. На цю користь свідчить наявність у межах останньої теми «особистісні характеристики», де предметом розмови можуть ставати характеристики спільних знайомих, як то ілюструє приклад 6, та теми «міжособистісні стосунки», де обговорюватися можуть бути взаємини із спільними знайомими, як у прикладі 9, або взаємини між спільними знайомими. Крім того, зафіксовані й теми, які Ю.В. Матюхіна відносить до сфери спільних знайомих. Приміром у наступному фрагменті має місце тема «новини про родичів, друзів, знайомих»:

(11) *Chris: What about Sheila? You making any headway?*

Ray: Well see. Im taking her to lunch today.

Chris: Oh, whoa, whoa whoa (Just friends).

У інших фрагментах обговорюється тема «чутки, плітки», наприклад:

(12) *House: "So what did she say?"*

Wilson: "That depends. What did you do, and who are we talking about?"

House: "We both know that as soon as we talked you ran to Stacy so you could gossip and giggle. I need to know what she said."

Wilson: "I have a crazy idea: why don't you go talk to her?"

House: "Because my best buddy says that could lead to trouble" (Dr. House, "Need to know").

(13) – *Katie! Hey, what's up?*

– *I don't know. It's like...some drama with Becky.*

– *Tell me everything.*

– *I haven't really told anyone (Bachelorette).*

Таким чином, викладене свідчить, що «світська бесіда» ("small talk") як фатичний метакомунікативний різновид кооперативної «Бесіди друзів», будучи збіжною за комунікативною метою з іншими типами «світської бесіди», відрізняється специфічним тематичним репертуаром, що обумовлено наявністю особливих соціально-психологічних (дружніх) зв'язків між учасниками взаємодії.

Роль друг-приємний співрозмовник, як свідчать наведені приклади, актуалізується в утворюваному цією роллю різновиді кооперативної «Бесіди друзів» як адресантна (Я-роль) так і адресатна (ТІ-роль).

За способом мовленнєвої реалізації роль друг-приємний співрозмовник охоплює акціональний та змішаний.

Акціональний спосіб передбачає здійснення мовленнєвої дії, яка відповідає ролі, що актуалізується. Така відповідність визначається (1) темою, що реалізується; (2) типом мовленнєвого акту.

Перше кореспондує із вже розглянутим тематичним репертуаром, а друге вивчено в розвідці Ю.В. Матюхіної, де встановлено, що для «світської бесіди» властиве вживання фатичних метакомунікантів, констативів (у іншій термінології репрезентативів чи асертивів), квеситивів, директивів, комісивів (промисивів), експресивів (тоді як мовленнєві акти комісиви (менасиви), декларативи, директиви, ін'юктиви в «світській бесіді» практично не зустрічаються) [6, с. 141]. Саме ці типи мовленнєвих актів, як свідчать наведені приклади, зафіксовані в «світській бесіді» як фатичному метакомунікативному різновиді кооперативної комунікативної ситуації «Бесіда друзів».

Змішаний спосіб актуалізації ролі друг-приємний співрозмовник передбачає поєднання акціонального та номінативного способів, тобто реалізацію мовленнєвої дії, яка за змістом та іллокутивною метою відповідає цій ролі, а також наявність у висловленні номінативних одиниць, які позначають дружні взаємини комунікантів. Зокрема, у прикладі (8) (*We've been friends since we were little girls*) та у прикладі (12) (стверджуючи *my best buddy says* замість *you say*, Хаус підкреслює свої дружні взаємини із співрозмовником).

Проведене дослідження дозволяє дійти таких висновків:

- актуалізація ролі друг-приємний співрозмовник формує фатичний метакомунікативний різновид кооперативної комунікативної ситуації «Бесіда друзів» («світська бесіда»), метою якого є спільне приємне проведення часу, що сприяє підтриманню/зміцненню дружніх взаємин;

- комунікативна мета цього різновиду дружньої бесіди така сама, як в інших типах «світської бесіди», проте його тематичний репертуар має певну специфіку – в ньому переважає тематика, що належить до особистісної сфери;

- роль друг-приємний співрозмовник актуалізується як адресант і як адресатна в акціональний та в змішаний (акціонально-номінативний) способи.

Перспективою роботи є аналіз інших ролей, що актуалізує суб'єкт у комунікативній ситуації «Бесіда друзів», та утворюваних актуалізацією цих ролей різновидів ситуації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеенко Л.П. Речевые средства в завершающей фазе английского языка : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Л.П. Алексеенко. – К., 1990. – 14 с. 2. Дементьев В.В. Лингвистический аспект светскости / В.В. Дементьев // Вестник Омск. ун-та. – 1999. – Вып. 4. – С. 85–88. 3. Дементьев В.В. Непрямая коммуникация и ее жанры / В.В. Дементьев. – Саратов : Саратов. ун-т, 2000. – 248 с. 4. Драздаускене М.-Л.А. Контактуостанавливающая функция речи (на материале английского языка) : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / М.-Л.А. Драздаускене. – М., 1970. – 32 с. 5. Макаров М.Л. Основы теории дискурса / М.Л. Макаров. – М. : ИТДГК «Гнозис», 2003. – 280 с. 6. Матюхина Ю.В. Развитие системы фатической метакоммуникации в английском дискурсе XVI – XX вв. : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Матюхина Юлия Владимировна. – Харьков, 2004. – 226 с. 7. Морозова О.І. Внесок учених кафедри англійської філології ХНУ імені В.Н. Каразіна у становлення вітчизняної еколінгвістики / О.І. Морозова // Сучасна англїстика: до 85-річчя кафедри англійської філології : Шостий міжнар. наук. форум (23 вересня 2015 р.) : тези доп. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – С. 86–88. 8. Мусаєва Р.

Різновиди комунікативної ситуації «Бесіда друзів» / Р. Мусаєва // Сучасна англїстика: до 85-річчя кафедри англійської філології : Шостий міжнар. наук. форум (23 вересня 2015 р.) : тези доп. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – С. 89–91. 9. Мусаєва Р.Ш. Дискурсивні властивості комунікативної ситуації «ДРУЖНЯ БЕСІДА» / Р.Ш. Мусаєва // Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. – 2014. – № 1124. – С. 137–143. 10. Осипян М.С. Национальная специфика речевого жанра “SMALL TALK” / “СВЕТСКАЯ БЕСЕДА” [Электронный ресурс] / М.С. Осипян. – Режим доступа : <http://rud.exdat.com/docs/index-804297.html>. 11. Почепцов Г.Г. Фатическая метакоммуникация / Г.Г. Почепцов // Семантика и прагматика синтаксических единств. – Калинин : Калинин. ун-т, 1981. – С. 52–59. 12. Русский язык. Энциклопедия. – М. : Советская энциклопедия, 1979. – 564 с. 13. Справжня дружба [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrlit.vn.ua/making1/6pv1f.html>. 14. Стернин И.А. Введение в речевое воздействие / И.А. Стернин. – Воронеж : АОЗТ «Полиграф», 2001. – 252 с. 15. Фенина В.В. Речевые жанры SMALL TALK и СВЕТСКАЯ БЕСЕДА в англо-американской и русской культурах : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / Фенина Виктория Владимировна. – Саратов, 2005. – 253 с. 16. Формановская Н.И. Речевое общение: коммуникативно-прагматический подход / Н.И. Формановская. – М. : Рус. язык, 2002. – 216 с. 17. Фролова І.Є. Роль суб'єкта дискурсу у формуванні соціокультурного середовища / І.Є. Фролова // Сучасна англїстика: до 85-річчя кафедри англійської філології : Шостий міжнар. наук. форум (23 вересня 2015 р.) : тези доп. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – С. 141–142. 18. Якобсон Р.О. Язык в отношении к другим системам коммуникации / Р.О. Якобсон // Избранные работы. – М. : Прогресс, 1985. – С. 319–330. 19. Якубинский Л.П. Избранное: Язык и его функционирование / Л.П. Якубинский. – М. : Наука, 1986. – 207 с. 20. Malinowski B. Phatic communion / B. Malinowski // Communication in face-to-face interaction. – Harmondsworth. – 1972. – P. 146–152. 21. Shotter J. Social construction: Knowledge, self, others, and continuing the conversation / J. Shotter, K. J. Gergen // Communication Yearbook. – Thousand Oaks, 1994. – Vol. 17. – P. 3–33.

REFERENCES

Alekseenko, L.P. (1990) *Rechevye sredstva v zavershajushhej faze anglijskogo jazyka. Avtoref. dis. kand. flol. nauk [Speech means in English language closing-ups. PhD philol. sci. diss abstract]*. Kyiv. 14 p. (in Russian)

- Dement'ev, V.V. (1999) *Lingvisticheskiy aspekt svetskosti [Linguistic aspects of gentillesse]*. *Vestnik Omskogo universiteta – Herald of Omsk University*, 4, 85–88. (in Russian)
- Dement'ev, V.V. (2000) *Nepryamaja kommunikacija i ee zhanry [Indirect communication and its genres]*. Saratov: Sarat. un-t Publ.
- Drazdauskene, M.-L.A. (1970) *Kontaktoustanavlivajushhaja funkcija rechi (na materiale anglijskogo jazyka): Avtoref. diss. kand. filol. nauk [The contractive speech function (on the English language material). PhD philol. sci. diss. ref.]*. Moscow. 32 p. (in Russian)
- Fenina, V.V. (2005). *Rechevye zhanry SMALL TALK i SVETSKAJA BESEDA v anglo-amerikanskoj i russkoj kul'turah: Dis. kand. filol. nauk: [Speech genres and SMALL TALK and POLITE CONVERSATION in Anglo-American and Russian cultures: PhD philol. sci. diss.]*. Saratov, 253 p.
- Formanovskaja, N.I. (2002) *Rechevoe obshhenie: kommunikativno-pragmaticheskiy podhod [Verbal Communication: communicative-pragmatic approach]*. Moscow: Russkij jazyk Publ.
- Frolova, I.Ye. (2015). *Rol' sub'jekta diskursu u formuvanni sotsiokul'turnoho seredovyscha [The role of the Subject of discourse in socio-cultural environment]*. *Suchasna anhlistyka: do 85-richchya kafedry anhliys'koyi filolohiyi: Shostyy mizhnar. naukovyy forum – Modern Anglistics: marking the 85th anniversary of the department of English philology: the Sixth internat. scientific forum, on 23 September, 2015: abstracts*. Kharkiv: KhNU Publ., 141–142.
- Jakobson, R.O. (1985). *Jazyk v otnoshenii k drugim sistemam komunikacii [Language in relation to other communication systems]*. *Izbrannyye raboty – Selected works*. Moscow: Progress Publ., 319-330.
- Jakubinskij, L.P. (1986) *Izbrannoe: Jazyk i ego funkcionirovanie [Selected: Language and its functioning]*. Moscow: Nauka Publ.
- Makarov, M.L. (2003). *Osnovy teorii diskursa [Foundations of Discourse Theory]*. Moscow: ITDGK «Gnozis» Publ. (in Russian)
- Malinowski, B. (1972). *Phatic communion. Communication in face-to-face interaction*, Harmondsworth, pp. 146–152.
- Matyukhina, Yu.V. (2004). *Rozvytok systemy fatychnoyi metakomunikatsiyi v anhliys'komu diskursi XVI–XX st.: Dis. kand. filol. nauk [The Development of the phatic metacommunication system in the 16th – 20th centuries English Discourse. PhD philol. sci. diss.]*. Kharkov. 226 p. (in Russian)
- Morozova, O.I. (2015). *Vnesok uchenykh kafedry anhliys'koyi filolohiyi KhNU imeni V. N. Karazina u stanovlennya vitchyznyanoi ekolinhvistyky [Contribution of scientists of the department of English philology of V.N. Karazin Kharkiv National University and the establishment of the domestic ethno-linguistics]*. *Suchasna anhlistyka: do 85-richchya kafedry anhliys'koyi filolohiyi: Shostyy mizhnar. naukovyy forum – Modern Anglistics: marking the 85th anniversary of the department of English philology: the Sixth internat. scientific forum, on 23 September, 2015: abstracts*. Kharkiv, 86–88.
- Musayeva, R. (2015) *Riznovydy komunikatyvnoyi sytuatsiyi «Besida druživ» [Types of communicative situation, «the Conversation of Friends»]*. *Suchasna anhlistyka: do 85-richchya kafedry anhliys'koyi filolohiyi: Shostyy mizhnar. naukovyy forum – Modern Anglistics: marking the 85th anniversary of the department of English philology: the Sixth internat. scientific forum, on 23 September, 2015: abstracts*. Kharkiv, 89–91.
- Musayeva, R.Sh. (2014) *Dyskursyvni vlastyvoli komunikatyvnoyi sytuatsiyi «DRUZHNYA BESIDA» [The discursive properties of the communicative situation “FRIENDLY CONVERSATION”]*. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. N. Karazina – V.N. Karazin National Univ. Messenger*, 1124, 137–143. (in Ukrainian).
- Osipjan, M.S. *Nacional'naja specyfika rechevogo zhanra “SMALL TALK” / “SVETSKAJA BESEDA” [National specific speech genre “SMALL TALK” / Polite Conversation]*. Available at: <http://rud.exdat.com/docs/index-804297.html>.
- Pohepcov, G.G. (1981) *Faticheskaja metakommunikacija [Phatic Metacommunication]*. *Semantika i pragmatika sintaksicheskikh edinstv – Semantics and Pragmatics of Syntactical Units*, 52-59.
- Russkij jazyk (1979). *Jenciklopedija [Russian language. Encyclopedia]*. – Moscow: Sovetskaja jenciklopedija Publ., 564 p.
- Shotter, J., Gergen, K.J. (1994). *Social construction: Knowledge, self, others, and continuing the conversation. Communication Yearbook*, 17, 3–33.
- Spravzhnya družhba [True friendship]. Available at: <http://www.ukrlit.vn.ua/making1/6pvlf.html>.
- Sternin, I.A. (2001) *Vvedenie v rechevoe vozdejstvie [Introduction to speech influence] / Voronezh: AOZT «Poligraf» Publ.*